

HAZRETİ ALİ SEMPOZYUMU*

24-25 Ekim 2007 İZMİR

H. Hüseyin BALLI**

D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi'nin, T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı İzmir İl Müftülüğü ve İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı katkılarıyla 24-25 Ekim 2007 tarihleri arasında düzenlediği *Hazreti Ali Sempozyumu* İzmir'de gerçekleştirildi.

24 Ekim Çarşamba günü saat 09.30'da saygı duruşu ve İstiklal Marşıyla başlayan sempozyumda açılış konuşmalarını D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hüseyin ELMALI ve İzmir İl Müftüsü İbrahim ACAR yaptı.

Açılış paneli, altı oturum ve değerlendirme oturumundan oluşan sempozyum, D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi konferans salonunda 24 bildiriyle iki gün boyunca devam etti. Her oturum sonunda akademisyen veya Alevî-Bektaşî inanç önderlerinden bir kişi müzakereci olarak konuştu.

Açılış konuşmasında D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hüseyin ELMALI, insanların farklı farklı yaratıldığını; Kur'an'ın bu farklılıkları Allah'ın varlığının alametleri olarak nitelediğini; insanlara yakışanın, bu farklıları normal kabul edip bunlardan yararlanarak, peygamberin ifadesiyle "farklılığı rahmete" dönüştürebilmek olduğunu söyledi. Ayrıca sempozyumu düzenlemekteki amaçlarının; dinsel alanda Müslümanları bölme isteğine karşı, bölünmenin mümkün olmadığını göstermek olduğunu, Hz. Ali'nin üstün vasıflarıyla bütün Müslümanlar arasında ortak bir değer olması hasebiyle bu sempozyuma konu olarak seçildiğini belirtti.

İzmir İl Müftüsü İbrahim ACAR, bilginin insanların ihtilaflarını ortadan kaldırıp onları birleştirdiğini bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.v.)'in de en büyük savaşı cehaletle olduğunu, bu sempozyum sırasında ortaya konulacak olan bilginin de toplumumuzu birleştirici bir unsur olacağını söyledi.

Açılış konuşmalarından sonra sırasıyla oturumlara geçildi. Bu oturumlarda sunulan tebliğ başlıklarını ve öne çıkan bazı konuları şöyle sıralayabiliriz.

* Bu tanıtım yazısının geniş hali daha önce yayınlanmıştır. bkz. *e-makâlât Mezhep Araştırmaları*, 1/1 (Bahar 2008), s. 61-69: <http://www.emakalat.com/index.php/emakalat/article/viewFile/9/5>.

** Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. huseyin.balli@deu.edu.tr

Hasan Hüseyin BALLI

AÇILIŞ PANELİ: Günümüzde Hz. Ali'yi Tanıma ve Anlama

Prof. Dr. E. Ruhi FIGLALI, konuşmasına bu nevi toplantıların çoğalmasının önemli olduğunu vurgulayarak başladı. Bu toplantılarda görüşlerin çok net olarak ortaya konulmasıyla önümüzde olan birçok sıkıntının aşılabileceğini söyleyen hocamız, Hz. Ali hakkındaki bilgilerin ne kadarının efsaneleştirilmiş, ne kadarının ise gerçek bilgi olduğunun ortaya konulmasının önemine dikkat çekti.

Haydar KAYA, Türkiye'de iki ayrı düşüncenin (Alevilik ve Sünnilik) Hz. Ali'yi kendi inançları ve görüşleri doğrultusunda gördüğünü belirtti. Bunlardan Aleviliğin, onu tartışmasız bir profilde ele alırken, Sünniliğin ise onu zayıf bir profilde ele aldığına dikkat çekerek bunların her ikisinin de kendilerinin görüşlerinin eskizsiz olduğu yönündeki kabullerinin yanlış olduğunu söyledi ve bu yanlışların giderilebilmesi için yapılması gerekenleri sıraladı.

Fermani ALTUN, bugün Türkiye'nin her zamankinden daha çok birliğe ihtiyacı olduğunu ve Hz. Ali'nin bu birliği sağlamada önemli bir ortak değer olduğunu söyledi.

Dr. Hüseyin TUĞCU, Aleviler ile Sünniler arasındaki pürüzleri kaldırmanın yolunun okumak ve araştırmak olduğunu söyledi. Verdiği çarpıcı örneklerle Aleviler ve Sünniler içindeki yanlış bilgilerin düzeltilmesi gerektiğini vurguladı. Özellikle Hz. Ali'nin, her iki kesimin kendi ideolojik prensiplerine göre değil, olduğu gibi anlaşılması gerektiğini belirtti.

Doç. Dr. Osman EĞRİ, Alevî-Bektaşî klasiklerinden verdiği örneklerle Hz. Muhammed (s.a.v.)'in şeraitin, Hz. Ali'nin ise tarikatın öğreticisi olduğu görüşünün Anadolu'da çok yaygın olduğunu ve Hz. Ali'yi örnek alma adına "ayna tuttum yüzüme, Ali göründü gözüme" ifadesinin Hz. Ali'yi insanlarımızın kendi şahsiyetleriyle, kişilikleriyle, karakterleriyle bütünleştirmelerinin çok önemli bir göstergesi olduğunu söyledi.

Prof. Dr. Hasan ONAT, Türkiye'de kangren haline gelen sorunların, bilgi temelli tartışılmayan, duygusal boyutta ve ideolojik zeminde tartışılan sorunlar olduğunu ve bu sorunların çözülmesi adına gerçek bilgiye ulaşılmasının gerekli olduğunu söyledi. Hocamızın, Hz. Ali'nin etrafında oluşturulan mitolojinin, ilk başta gerçek bilgiyi gizliyormuş gibi görünse de aslında gerçek bilginin özünü korumaya yarayan bir kalkan ve insanlara bu bilginin daha iyi nüfuz etmesini sağlayan bir araç işlevi gördüğü tespiti, sempozyum katılımcıları tarafından oldukça beğeni toplayan bir tespitti.

I. OTURUM: İslam Mezhepleri ve Hz. Ali

Prof. Dr. Saffet SARIKAYA, *"Bektaşî ve Alevî'lerde Hz. Ali'nin Tanrılaştırılması İddialarına Dair Bir Değerlendirme"* adlı tebliğinde, J.K. Birge, İ. Melikoff, M. Eröz, A. Y. Ocak gibi araştırmacıların, konuyla ilgili metinleri, tenasuh, hulul ittihad gibi inanç kökenleriyle ve kısmen coğrafi yakınlıkları dikkate alarak Ehl-i Hak (Ali İlahiler) nispet edilen inançlarla irtibatlandırarak Alevîlerin, Ali'yi Tanrı ve Tanrısal sıfatlara sahip olarak algıladıkları yönündeki tezlerinde yaptıkları hataları ortaya koydu. Bu hataların sebeplerini 1- çalışılan metin ya da kişiler üzerinde parçacı, seçmeci yaklaşım tarzı, 2-Alevîlik konusundaki genellemeci yaklaşımlar, 3- bazı dinî-mezhebî gruplarla Alevî zümreleri arasında benzerlik ve ilişkiler kurularak iddialar desteklenmek istenmesi olarak sıralayan hocamız, günümüz Alevîleri üzerinde yapılan alan araştırmalarında ortaya çıkan ve bu görüşü destekler mahiyette gözükten sonuçların, deneklerin Tasavvufî terim ve kavramlar hakkında bilgi eksikliği göz önüne alınarak değerlendirilmesi gerektiğini söyledi.

Doç. Dr. Halil İbrahim BULUT, *"Şii-Usulî Gelenekte Hz. Ali ve İmametinin Dayanakları: Şeyh Müfid Örneği"* adlı tebliğinde, Şeyh Müfid ile birlikte kurulmuş ve hicri IV. Asırdan itibaren Şii dünyasında belirleyici bir rol oynamış olan Usulî düşüncenin Hz. Ali'yi anlama biçimini örneklerle ortaya koydu. Hocamız, Şeyh Müfid'in, Hz. Ali'nin nas ile tayin edilmesi ve Hz. Peygamber tarafından vâsi ilan edilmesi sebebiyle Allah Resulünden sonra Müslümanların emiri olmaya hak kazandığı görüşünde olduğunu söyledi.

Dr. Cenksu UÇER, *"Hakk-Muhammed-Ali (Üçler) Telakkileri Çerçevesinde Alevîlikte Hz. Ali"* adlı tebliğinde, verdiği örneklerle Alevîlikteki "Hakk-Muhammed-Ali (üçler)" telakkisinin üç farklı yaklaşımına değindi. Bunların özetle; 1-bu telakkinin ulûhiyyet-nübüvvet-velâyet bağlamında değerlendirildiğini, 2- Hakk'ın, Allah olarak; Muhammed ve Ali'nin ise ruhu, cismi, bedeni aynı olarak değerlendirildiğini, 3- Hakk, Muhammed ve Ali'nin bir olduğu ve bunların bir şeyin farklı tezahürleri olarak değerlendirildiğini söyledi.

Yrd. Doç. Dr. Şevket YAVUZ, *"Kahramanlık Arketipinin İslam'da İnşası veya Hz. Ali'nin Müslüman Kolektif Tasavvurunda Oluşumu"* adlı tebliğinde, kahramanlık arketipinin, Müslüman toplumda en bariz bir şekilde Hz. Ali'nin yiğitlik serüvenlerinde ve karakterinde kaynak bulduğunu ve farklı formlarda - Battal Gazi, Ebû Müslim Horasanî, vb.- çeşitli zamanlarda, İslam toplumunun kimlik inşası için yeniden ortaya çıktığını söyledi.

Hasan Hüseyin BALLI

II. OTURUM: Hadislerde Hz. Ali

Doç. Dr. Saffet SANCAKLI, *"Hadisler Bağlamında Hz. Peygamber'in Hz. Ali İle Olan İlişkilerinin Önemi ve Analizi"*.

Doç. Dr. Ahmet YILDIRIM, *"Tasavvufî Düşüncede Hz. Ali ve Bu Düşünce İçerisinde Hz. Ali'ye Nispet Edilen Rivayetler"*.

Doç. Dr. Ali AKSU, *"Nehcü'l Belâğâ'da Hz. Ali'nin Tavsiye Ve Uyarıları"*.

Arş. Gör. Ali ERTUĞRUL, *"Sefîne-i Tebriz İsimli Mecmuada Hz. Ali'ye Nispet Edilen Dualar ve Sad Kelime"*.

Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir PALABIYIK, *"Hz. Peygamber'in Hz. Ali'ye Nasihatleri"*.

III. OTURUM: İslam Mezheplerinde Hz. Ali

Yrd. Doç. Dr. Süleyman GENÇ, *"Halife Seçimlerinde Hz. Ali'nin Tutum ve Tavrı"*.

Arş. Gör. Fatih TOPALOĞLU, *"Hz. Ali'nin, Hz. Osman Döneminde Halife ile İlişkileri"*.

Doç. Dr. Ünal KILIÇ, *"Ali'nin Vali Politikası ve Valileri"*.

Doç. Dr. A. Bülent ÜNAL, *"Hz. Ali'nin Egemenlik Anlayışı"*, adlı tebliğinde, Hz. Ali'nin hâkimiyet anlayışını, Sıffin Vak'ası ve sonrasında ortaya çıkan tahkim olayı çerçevesinde ele aldı. Hocamız, onun ütöpik değil, gerçekçi bir hâkimiyet beklentisi içinde olduğunu, yaptığı her işte meşruluğun esas alındığı bir hâkimiyet anlayışına sahip olduğunu, bununla bir anlamda hukukun üstünlüğü prensibini gerçekleştirerek Allah rızasını kazanma çabasında olduğunu kaydetti.

Arş. Gör. H. Hüseyin BALLI, *"Fazlullah-ı Hurûfî'nin Hz. Ali Hakkındaki Görüşleri"*.

IV. OTURUM: Türk ve İslam Edebiyatında Hz. Ali

Dr. Kıyasettin KOÇOĞLU, *"İmam Maturidi, Hoca Ahmed Yesevi ve Hacı Bektaşî Veli'de Hz. Ali"*.

Doç. Dr. Alim YILDIZ, *"Fuzulî'ye Göre Hz. Ali"*.

Prof. Dr. Mehmet DEMİRCİ, *"Mesnevi'de Hz. Ali İmajı"*.

Prof. Dr. Hüseyin ELMALI, "*Sünnî Kaynaklarda Hz. Ali : el- Mâverdi Örneği*".

V. OTURUM: Kelâm ve Fıkıhta Hz. Ali

Doç. Dr. Abdülgaffar ASLAN, "*Yalnızca Peygamberlik Olgusu Çerçevesinde Hz. Ali ve Evlâdının İstismarı*".

Yrd. Doç. Dr. Galip TÜRCAN, "*Hz. Ali'ye İsnat Edilen İtikâdî Yorumların Kelâmî Niteliği*".

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ESEN, "*Hz. Ali'nin İslam Ceza Hukuku Alanında Dikkat Çeken Bazı Görüş ve Uygulamalar*".

VI. OTURUM: Sosyal ve Kültürel Hayatta Hz. Ali

Dr. Ziya ŞEN, "*Hz. Ali'nin Kur'an'a Yaptığı Hizmetler*".

Öğr. Gör. Abuzer ÇERAĞI, "*Hz. Ali'nin Aileye Bakışı ve Ailesine Karşı Davranışları*".

Dr. Mehmet ATALAN, "*Türk Kültüründe Hz. Ali Cenknâmeleri*" adlı tebliğinde, cenknâmelerin tarihi süreci hakkında genel verdikten sonra cenknâmelerdeki asıl amacın topluma İslâmî bir ahlak sistemi öğretmek olduğunu söyledi. Daha sonra Hz. Ali Cenknâmelerinin özelliklerini şöyle sıraladı: 1- Cenknâmelerde, bütün mezheplere eşit nazarla bakan bir din anlayışı öne çıkarılmak istenmiştir, 2- Cenknâmelerde, Kur'an'ın emrine ve Peygamber'in sünnetine dayanan asgarî müştereklerden oluşan özgün bir Müslümanlık vardır, 3- Cenknâmeler millet, mezhep ve grup ayrımını gözetmeksizin müslim-gayrimüslim çatışması temeli üzerine kurulmuştur.

DEĞERLENDİRME OTURUMU

İbrahim ACAR, başarılı bir sempozyum ortaya çıktığı kanaatinde olduğunu, sempozyumun kitap haline gelmesinden sonra bütün din görevlilerine dağıtılacağını söyledi.

Prof. Dr. A. İhsan YİTİK, geçmiş kültürümüzde var olan bazı unsurları günümüze aktarmadaki zorluklardan bahsetti. Buna örnek olarak, Hz. Ali'nin geçmişte bir ideal kahraman iken günümüzde aynı ideal tip olarak gelecek nesillere aktarılamadığını verdi. Buradan doğan boşluğu yabancı unsurların doldurduğunu, yapılması gerekenin, geçmişte toplumun önünde kahraman bir tip olan Hz. Ali gibi önemli şahsiyetlerin günümüz anlayışına göre rasyonalize edilerek tekrar topluma önderlik eder hale getirilmesi olduğunu söyledi.

Hasan Hüseyin BALLI

Fermani ALTUN, doğru bilginin öğrenilmesiyle insanlar arasındaki yapay ayrılıkların ortadan kalkacağını, bunun en güzel örneklerinin de bu tür sempozyumların çoğalmasında gerçekleşeceğini söyledi.

Dr. Hüseyin TUĞCU, Alevî ve Sünnî kesim arasındaki ortak paydanın Kur'an ve Hz. Peygamber (s.a.v.) olduğunu, bunların hakkınca bilindiğinde Alevî-Sünnî ayrımı gibi bir ayrımın söz konusu olamayacağını söyledi.

Prof. Dr. Hüseyin ELMALI, sempozyum sekretermasına, katılımcılarına ve dinleyicilerine sempozyumun amacına ulaşmış şekilde tamamlanmasından dolayı teşekkür etti.

Prof. Dr. E. Ruhi FİĞLALİ, Hz. Ali'nin İslam Kültüründe müşterekliğin temel taşı olarak değerlendirilmesi gerektiğini, özellikle de Türk Müslümanlığının onu anlama ve yorumlama biçiminin bize ışık tutacağını söyledi.